

BOLLA DE PLOM DELS TEIXIDORS DE BELLPUIG I D'ALTRES POBLACIONS DE CATALUNYA

per Jaume Torres i Gros

Aquest estudi vol obrir un buit documental, poc conegut i estudiat pels historiadors i pels numismàtics, aquest però en parentiu, com descriuré. Sobre aquesta peça metàl·lica de plom mal anomenada plom de sac, nom correcte “Bolla”, que era el senyal de pagament visual vers un impost fiscal mercantil, el qual va ésser molt important per controlar la fabricació dels obradors, tallers locals de teixidors, com fou a la vila de Bellpuig; aquest impost fou establert per la Generalitat de Catalunya a tots els fabricants de Catalunya des del segle XIV al XVIII. Una vegada desapareix l'impost sobre teixits, a la vegada sorgia un senyal de plom semblant a la bolla, anomenat precinte de plom, i s'allargarà el seu ús com a control de fabricació i senyal d'impost en altres mercaderies i menesters locals als segles XIX i XX, que considero forma part d'una segona època. Els dos grups són, doncs, poc coneguts i crec mai classificats i catalogats amb tipus, com ho vaig fer al seu dia amb les monedes locals de Bellpuig.

Els ploms foren usats des de l'antiguitat per comerciar productes, ressorgint fortament en l'època medieval a Catalunya i de manera universal, tenint valor i tipologia igual a la moneda de plom, coneguda com a monotiforme, “Jatons Peninsulars“, que arriben als nostres dies molt mal conservats. Quant als estudiosos de numismàtica, sembla que deixen de banda aquests petits objectes; potser criden poc l'atenció aquests ploms, passant a ser ignorats i menyspreats. Però pels aficionats a l'arqueologia, crec que aquests són uns ploms rics, amb noves fonts d'informació del nostre passat patrimonial per a conèixer del comú social d'èpoques comercials per descobrir. Com que és una peça de plom, té poc interès pels numismàtics, cosa que també es dona amb les peces de metall d'aram

o coure, per contra de l'argent o plata i l'or. Els ploms tingueren molta importància en ser vistos així bollats com a objectes parlants, posats en passar els portals d'entrada als nuclis i per creuar les portes de les poblacions i fronteres d'estat, com a senyal de valor de transacció de pagament, compra i venda dels productes. És escassa la quantitat de ploms trobats de diferents tipus i d'utilitats, si bé la més documentada és sempre vers un impost als teixidors, sobre un determinat taller i població.¹ Aquest tipus de ploms es dona igualment a l'època que també s'inicia l'anomenada moneda local o senyals de plom, coneguda per monotiformes, als segles XIV al XVI. En aquest cas són les conegudes i encunyades per la vila de Bellpuig; d'usos semblants continuaren vigents als segles XIV i XVIII però com a precinte de plom, crec que mentre les autoritats eclesiàstiques les usaren, i passaren a ser peces metàl·liques de plom i de llautó, conegudes com les pellofes.

A la vila tenim el carrer Teixidors, que és situat al casc antic, carrer tancat, proper al desaparegut antic portal de Lleida. El carrer dona a la plaça Sant Roc i a la pujada de la costa direcció al castell senyorial (avui carrer Violant d'Hongria). En faig un record de tot plegat, de les bolles de plom i dels teixidors locals. També és constatat que en altres poblacions igualment es conserva el nom i el record de l'existència dels antics teixidors que bateren bolles de plom.

Què és la bolla de plom?, la bolla és una peça o objecte metàl·lic compost per dues parts o flams plans i rodons, units per una tira del mateix metall, una té un cercle foradat, l'altra fa una punxa, que com es diu fan de mascle i femella; una vegada enganxats per unes estenalles martell, d'igual forma que s'encunyaren les peces de monedes plom, amb el seu avers i revers.

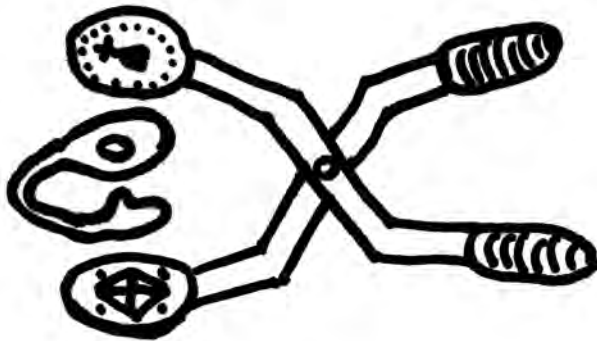
Al seu avers porten els senyals heràldics de l'emissor local, amb llegenda o no, i data; i al revers ho tanca la remarca amb els senyals heràldics del taxador, que corresponen amb els senyals heràldics de la Generalitat de Catalunya o bé els del Principat de Catalunya. La bolla, tot i ésser un senyal fiscal, té igual semblança amb els tipus de peces del plom moneda, de tipologia i ús i utilitat corrent per a identificar l'entrada i sortida dels portals de la població i ciutats en general, en quan que controlaven els propis habitants i mercaderies agrícoles o no fins, i tot pel control de les pestes. Aquest sistema de bollar sembla que era conegut per tota Europa i per tot el món conegut.²

Cal dir que existeixen diversos tipus i formats de bolles i bollins, de pes i mides de grans i petites, i segons per què es feren servir entre els segles XIV al XVIII. L'objecte de plom, si bé no era de metall dur, és obvi que durava més que els pergamins i documents de paper; veient-ho així les autoritats feren prolongar l'ús

---

1) Miquel CRUSAFONT, Jacques LABROT, Bernat MOLL, *Plomos y Jetones Medievales de la Península Ibérica*. Barcelona-Madrid 1996.

2) *Gran Enciclopèdia Catalana*. Vol. 3 pàg. 683 i 684.

dels ploms als segles següents (XIX i XX), tot iniciant-se un altre grup de ploms, de segona època, coneguts ara per precintes. Aquestes peces eren compostes pels dos flams, plans i rodons, els quals per dins i per entremig hi ha dos forats que els travessen i pels quals s'hi fa passar un doble fil metàl·lic de filferro. El seu ús sembla iniciar-se amb la industrialització del país, és aleshores que es col·loca una bolla precinte als paquets o a qualsevol embalum que es transporta com a mercaderia, garantint així el control de producció, fabricació i comercialització, perquè no es pugui obrir el paquet impunement i només a qui correspongui. També era normal posar senyals de lacre que substituirà els de cera, com eren d'ús per paquets i correspondència o cartes des de l'antiguitat.

Tots però justificaven el pagament o garantia de l'impost i control de transferència de productes, tot tenint en compte que, una vegada fa arribar el producte al seu destí, aquest s'obre i es desbulla o desprecinta, per la qual cosa es trenca el plom, i els senyals, segells o marques gravades dels seus encunyats es deformen, tot fent impossible la seva reutilització. Per tant, les bolles de plom, una vegada usades, eren llançades i fàcilment perdudes, i amb elles desapareixen bona part de les encunyacions, cosa que era normal i és per això que faig el seu estudi avui. Ens cal tenir especial precaució amb les peces de bolles tan maltractades i molt malmeses, com les que trobem avui, que són escasses i poc conegudes, com intentaré mostrar amb les peces trobades procedents del terme municipal de la vila de Bellpuig i comarca, les quals classificaré i catalogaré en grups, sèries i tipus, com després descriuré.

La bolla de plom, doncs, té les arrels en els teixidors i l'ús de bollar, i pertany dins els afers del passat de la nostra població i la vila de Bellpuig i baronia entre els segles XIV al XIX que continuaren bollant, després amb la industrialització de la nostra població de Bellpuig i amb les noves vies del comerç i transport. Eren aquells teixidors locals que treballaven amb el material existent d'antic en aquesta zona comarcal geogràfica bellpugenca, amb els seus cultius del lli i el

cànem, cultivats fins que arribaren les aigües del Canal d'Urgell. Dit cultiu era estès per les ribes del riu Corb.

El nostre escriptor local, Ramon Saladrigues Oller, ho descriu així vers l'any 1920: *“Recordo a casa dels avis haver vist com tenien i conservaven llençols i altres preudes obrades de lli, per teixidors locals, una tela gruixuda i entrellats fils, diis bagues, formades per un sol fil, especialment entrellaçant fils de dues formes una l'ordit i la trama.*

Les teles no eren fabricades amb tanta perfecció -de fet era per pell de homes i dones no tant delicades com els nostres temps, donat tenir camises de dormir de lli i altra roba de vestir-se i durava anys i mes anys, així com avui moltes robes modernes duren vuit dies, el temps de passar una bugada.

*Aquest cultiu desaparegué del nostre país i de Bellpuig al venir les noves aigües del Canal, i passar a les terres altres menes de cultius, entre ells la introducció de cotó els quals són portats de l'estranger, i que envaeixen nostre mercat, menyspreant el nostre, sota una reforma de producció i productes, o sigui la modernització de la producció de teixidura a Catalunya i per tant la bellpugenca que passarà solament a fabricar teixits de llana que han perdurat fins avui”.*³

L'any 1304, s. XIV, es feu un estudi a fons dels orígens dels teixidors, sobre l'auge de la manufactura drapera catalana. Els controls i impostos s'inicien després de la creació de la Diputació General de Catalunya; l'any 1359, reunides les corts a la ciutat de Cervera (després de la Pesta Negra que afectà de ple Catalunya i territoris de la Corona d'Aragó, eliminant el 1348 un 20% de la població), per poder finançar la llarga guerra contra Castella es creen nous impostos com l'esmentat dret de Bolla, sobre la fabricació i comercialització com els teixits, sobre la importació i exportació de tot tipus de mercaderies (dret d'entrades i eixides als límits fronterers i ports) el qual afecta els gremis de teixidors de lli i cànem, etc.

És l'any 1361 quan el rei Pere (el Cerimoniós) sol·licita a les corts de Montsó la imposició d'impostos per tots els territoris de la Corona Catalanoaragonesa, illes de Mallorca i València, que afecta la producció i el consum i la comercialització de teixits amb dret de la bolla i de segell de cera. Entre els anys 1364 i 1365 l'impost de la bolla és obligat per la Diputació General de Catalunya, a totes les entrades i sortides de productes tèxtils.⁴

En aquesta època la vila de Bellpuig i la seva Baronia, fruïa dels privilegis de tenir moneda local, l'any 1309, i després l'any 1313 el dret a fer mercat setmanal i fires, de posseir Call de Jueus l'any 1322; en el 1359 continuava tenint francs els impostos, i el senyor feudal tan sols aquests, demanava impostos als comerciants de pas i no al comerç local o dels pobles i llogarets de la baronia. Sembla que l'impost sobre els teixits i teixidors a la població de Bellpuig, s'implanta a partir de l'any

---

3) *Lo Pregoner* núm. 66 (Bellpuig 30 de desembre 1923).

4) *Som una nació, 2. Catalunya triomfant (segles VIII-XIV)* Edicions 62. Barcelona 2006.

1375, quan la Generalitat de Catalunya, amb el propòsit d'evitar els fraus sobre la venda de teixit de luxe (drap de seda, vellut, etc.), fora del controls d'impostos dins el propi país.

“Els teixidors tenien doncs dos impostos; el de la bolla de plom i el del segell de cera. El primer afectava la producció i gravava amb 6 sous cada peça de drap de 21 o més lligadures que sortien del firaire, i amb 4 sous si tenia menys de 21 lligadures (segons fils que formaven l'ordit d'un teixit). Si els draps eren tenyits de grana, a banda de la bolla es pagarien 10 sous per cada peça, 7 sous per l'escarlata morada i 4 sous per les sanguines, rosat, cendra, etc. i altres draps a part. Les carines estretes i mitges llanes, etc.

El dret del segell de cera gravava amb un impost al valor amén del consum i la comercialització dels draps, com la seva entrada i sortida de la vila o vegueria on s'arrendava l'execució. Així, per cada drap de llana que es vengués a la menuda, el venedor pagarà el 10% del preu, tarifa que es reduïa a la meitat si el drap era pel consum propi del productor i de la família.

*El pagament de l'impost i, per consegüent, la col·locació de la bolla de plom es faria en el termini de vuit dies i abans que els draps sortissin del comerciant, per altra part els recaptadors del segell de cera, els drapers havien de declarar cada dissabte tot el que haurien venut durant la setmana i pagar els drets corresponents. Els col·lectors podien posar guardes en els llocs que consideressin oportú, amb la comesa d'inspeccionar els tallers i les rendes, de controlar la comptabilitat dels drapers i de procedir a les corresponents confiscacions quan s'incomplís la normativa. Els fraus es castigaven amb la pèrdua dels draps i amb 200 sous de multa”.*⁵

Sembla ser que a finals segle XIV, l'impost de la bolla de plom ja s'havia implantat a la vila de Bellpuig, als seus teixidors, havent-se trobat bolles amb les heràldiques locals de Bellpuig. *“Que a més com a tota població important al segle XV, quan amplia drets de bolla segons determinaran les Corts de Barcelona dels anys 1413 i 1481 i la Generalitat arrenda la seva producció de draps locals per tres anys en subhasta pública, afectant a més dels botiguers, paradors i firaires, així també els sastres, etc., que havien de portar a bolla o segellar llurs robes quan els havien trobat comprador, i s'havia de portar un llibre de comptador de bolla. Per això els portals de viles i ciutats, eren vigilats per oficials bolladors o tenallers, de les sortides de robes sense pagar dret; el cas és que s'implanta la confiscació per incomplir la normativa”.*⁶

D'aquesta època he trobat bolles amb les característiques heràldiques locals de Bellpuig, i d'altres poblacions com desxifraré en una catalogació fent-hi comparacions amb la moneda local.⁷

Un document del segle XVI ens descriu com la vila de Bellpuig demana al seu senyor feudal com ressorgir impostos, i encunyar o batre moneda nova i recaptar

5) DD AA, *El Naixement de la Generalitat de Catalunya*. Cervera, 2003, pàg. 63-66.

6) DD AA, *El Naixement de la Generalitat de Catalunya*, pàg. 67 i 68.

7) Jaume TORRES, *Les Monedes de la Baronia de Bellpuig*. Fundació Roger de Bellfort, Bellpuig 2001. I Jaume TORRES, *La Moneda i Bellpuig*. Ajuntament de Bellpuig, Bellpuig 2011.

la bolla de plom nova, per la construcció de la parròquia nova de Santa Maria i Sant Nicolau. Segons acta de dimecres 23 de gener de 1560, "Los honorables Simon Mestre, Joan Sanfeliu i Perot Gómez. Pahers i dins de la Paeria feren ajuntar los consellers; següents: Pere Vilamajor (batlle). Onofre Garriga Not. Jacob Sicart. Bernat Sabaté, Joan Iñigo de Paz, Joan Flovia, Llorens Tudela, Loys Font, Joan Barrufet, Jacob Soler. Joan Tarroja y Antoni Narbo."

Fou proposat per dits paers en cap a dits consellers que ja sabien que alguns negocis que tocaren a la Vila ja tenien tramès a Joan Iñigo i a Joan Sanfeliu, a Tarragona, per a parlar "amb lo Señor Almirall, los quals ja son vinguts y que dit Sanfeliu faria la relació."

Lo dit Joan Sanfeliu els feu la relació següent: "Honorables Señors. Nosaltres haven tractat ab sa Señoria del negoci de la Bolla tenalla y sa senyoria no u determina de consentir y que diu es càrrec de conciencia y tambe hi haven parlat que ens dones licencia per a fer la Yglesia y tot y es content que la faran.

Mes fou proposat per dit paer en cap que puys tenir licencia per a fe l'Yglesia que enviassen un mestre per a concertar dita obra.

Acordaren y deliberaren que tratessim al mestres de dita obra y que la donessen a fer a que menys preu la faria".⁸

Sembla, però, que el senyor baró de Bellpuig, Ferran de Cardona-Anglesola, conegut per l'Almirall de Nàpols, fa costat als paers de la vila de Bellpuig, els quals recaptaren impostos per fer l'església nova, i que també imposaren bolla de plom als comerciants i fabricants de teixits locals. És comprovat que la moneda local de Bellpuig i la bolla tenen les marques heràldiques similars: puig cimant de flor de llir o bé la mata de triple card, nom, població i data. Els formats dels quals, les heràldics i tipus variaren a la vila, al temps que es continua posant i obtenint l'impost de bolla als teixidors locals.

Hem recollit un historial des de mitjan segle XVI i el segle XVII (1573-1624). Els teixidors de lli coneguts de la vila de Bellpuig hi trobem Marçal Solés, Arnau Vidal, Bernat Fisa, Jacob Roure, Bernat Roure, Pere Farga, Antoni Morell; aquest consta que també era sastre. Els sastres de vila eren Jacob Moset, Pere Borrás, Joan Rius, Llorenç Barrufet, Arnau Garriga, Joan Cordellana, Andreu Font, Francesc Barrufet, Pere Mir, Josep Bergadà, Rafel Bellmunt; a més els mercaders dits de draps: Francesc Sicart, Pere Granell i Pere Vilamajor, que ho era de llana i pellaire; així els corderers: Mateu Guargues, Joan Almacelles i Francesc Barrufet, ja esmentat com a sastre, i altres els citats comerciants sense concretar ofici, tots els quals hagueren de portar llibre de fabricació, de vendes amb l'impost de bolla de plom.

---

8) *El Pregoner* (Bellpuig 2 de desembre 1928).

La producció tèxtil a Bellpuig continuaria uns tres-cents anys però al segle XVII la producció que era per l'ús local comarcal de roba i estris, que dels seus obradors deuriem fer una creixent producció per oferir gèneres comparatius i millors o a més bon preu al mercat, es notará amb la utilització de bolles amb el nom de la població i data com les conegudes 1684-1686 i un document de l'any 1687 referent a tenir permís la vila de Bellpuig de bolla pels seus teixidors.⁹ Segons sembla, hi havia un control rigorós, el qual a la vegada ofega els productors i venedors, per la qual cosa el gremi de teixidors demanaren que el rei Carles III, de Borbó abolís la bolla, fet que es fa realitat l'any 1770; en aquesta època el gremi de teixidors de Bellpuig i segons documents era representat, l'any 1723, per Andreu Majoral.

L'any 1785 s'inicia un nou període, la producció local canvia i es detura com bé ho explicà Francesc de Zamora,¹⁰ que digué que a Bellpuig hi havia telers ordinaris, i així continuarien al segle XIX segons cens població de l'any 1849 els tallers de lli de Bellpuig eren ordinaris, i amb la portada de les aigües del Canal d'Urgell, l'any 1860, pel terme municipal, no s'inicia l'època de cultivar el cotó donada la forta empena per la producció d'aquest gènere a la Catalunya central, i a la plana d'Urgell es mira amb recel i continua produint lli i cànem donat que les millores de les aigües del canal eren més pensades per a la producció de grans, la qual cosa farà que arribin els transports de mercaderies i viatgers amb la nova via ferroviària a la zona de Bellpuig l'any 1863. Com veurem, fou la decadència dels obradors de la vila de Bellpuig. Al cens de l'any 1862 es continua dient que existeixen diversos telers de lli ordinaris; l'any 1910 existeixen a Bellpuig com industrials i comerciants de llana coneguts Pere Ber Porta, Antoni Sicart Guardiola, tots venen teixits de roba; Cecília Salvador Felip i Maria Carulla Fontanals, roba i fan jaquetes de llana, i Pere Serena Serra consta com a sastre.

A principi del segle XX ja havien desaparegut els teixidors, i els antics obradors i tallers de Bellpuig passen a l'oblit i són els nous comerciants de teixits que obren botigues per vendre roba com l'Antoni Sicart; als anys 1920 s'inicià una promoció del bon vestir amb noves botigues o sastreries com les de Salvador Codina Munt (El Siglo), Joan Garriga Bellvé (La Barcelonesa), Manuel Cabrol Capdevila (La Inglesa), Ramon Bertran (Estilo) i Cal Victorió; i botiga de roba de Victorió Peres, de Maldà. A la vegada sorgeix un estoc de dones dedicades a la confecció, les modistes d'Acadèmia o no, com Manuela Sala i Lluïsa Boleda; la merceria de Carme Bonet, la cotilleria de Maria Cou i la tintoreria industrial d'Antoni Guiró.

---

9) Arxiu de la Corona d'Aragó, Barcelona, Generalitat. Volum sèrie D.69/1717.

11) Francisco DE ZAMORA, *Diario de los viajes hechos en Cataluña, del 1785 al 1790* (Publicat per Ramon Boixareu) Barcelona, 1973.

Als anys 1930 trobem les sastreries noves de Pere Bertran Morera, Josep Capdevila Bosch, Ramon Santiveri Jové i Mateu Torres Barrufet, i les modistes són Josefa o Pepita Puig Flor, Consol Batlle, Pepita Vilamajor Granell (Sistema Martí), Dolors Escuer Franci i Rosa Palau Aurín, i com a broadores Baltasara Roig Palau, segons documentació publicitària d'aquesta època; a més també, des de segles passats la venda de roba que es feia al mercat setmanal, és present els diumenges i fires anuals fins a la guerra civil.

Entre els anys 1940 i 1950 les botigues de teixits i roba existents a Bellpuig, eren les de Ramon Minguell i Nuix, Joan Puigcorbé i Ignès, Viuda de Sicart, a qui succeirà Tomàs Marco; els sastres nous són Antoni Font Bosch i Joan Fortuny Vilalta, aquest a més hi té camiseria i merceria; les germanes Ignès i Conxita Garriga regenten les merceries; com a modistes hi ha Josefa i Antonieta Bonet i Vallès, Rosa Florensa i Magdalena Torres, i de cotillaire hi ha Maria Cunillera.

Dels anys 1960 al 1980 les botigues dels venedors de roba continuen sent les de Josep Peres Gol (Comercial Victorio), R. Minguell i J. Puigcorbé; els sastres A. Font, amb J. Fortuny i Antoni Fortuny Berenguer, fill, J. Capdevila amb el seu fill Josep Capdevila Elies; els seus tallers eren abastits de cosidores, mentre que les modistes s'havien multiplicat i en destaquen Mercè Tarruella, Mercè Miró, les germanes Bonet (Mandra) i altres anònimes; les broadores hi ha Concepció Ciurana, Aurora Espí Galiana, i la Tintoreria Industrial passa a ser dels germans Guiró i d'Antoni Guiró i Calafell.¹¹

L'any 1969 a la vila de Bellpuig torna a restablir-se el mercat setmanal de cada dimarts, cosa que fa que es tornin a fer compres i vendes de teixits per la població perdurant fins l'actualitat.

En aquesta època també ressorgeixen nous tallers de confecció de teixits al barri de Seana, l'any 1968, sota el nom de Cooperativa de Confecció de Seana, nom del barri de Bellpuig; cooperativa creada per Mn. Ramon Alzina perquè les dones poguessin tenir feina fent teixits. Aquests tallers de confecció pleguen definitivament l'any 2007. Sorgeix un altre taller de teixits a la vila de Bellpuig, amb un bon grapat de dones cosidores al magatzem de la casa Figueres, vers l'any 1969, amb el nom comercial de Coincotex (Cooperativa industrial confecció tèxtil), durant 5 anys, passant després a anomenar-se Tèxtil Cayro durant 10 anys, després desapareix sobre l'any 1978 com a taller de confecció a l'engròs i sorgiran les anomenades treballadores autònomes de la confecció, les quals passaran a ser produccions locals incontrolades.

Un altre taller de confecció s'estableix als baixos del bloc anomenat "Rosa", carrer Mn. Jacint Verdager, sembla l'any 1966, dirigit per Jesús Querol Panes, i que es trasllada a l'antiga fàbrica d'alumini del carrer Pau Casal, vers el 1968;

---

11) Jaume TORRES i GROS, *Societat, comerç i publicitat. 1835-1990*. Bellpuig, 2010.

finalment es traspassaren els tallers a la torre Sant Miquel, vora la carretera de Bellpuig a d'Ivars d'Urgell, l'any 1983. Però és quan la fabricació es comercialitza amb el nom comercial de CRURNON CSA i Xemvaquer Camises, i fa que Bellpuig tingui un nom de qualitat al mercat de teixits arreu de Catalunya; obrirà botigues a: Igualada (2), Barcelona (2), Lleida, Mollerussa i Tàrrrega. El nombre de treballadores en la seva confecció foren de caire local i comarcal passant a integrar-se indis i xinesos, i tanca tallers l'any 2008 per no poder competir amb els teixits del mercat xinès.

A finals del segle XX els venedores locals de teixits a Bellpuig coneguts són: Dolors Alsina Savall, Maria Giralt Castellana; sastresses: Dolors Cabestany Niu-bó; modista: Irene Garriga Bonet; merceria: Josefa Minguell i Amat; brodadores: Carme Granollers i Espinet, Maria Xinxó i Minguella; i sorgeix la confecció autònoma: Teresa Oller Granollers, Encarnació Àngela Gros i Gros, Carme Soler i Sabater, M. Dolors Vergé i Font, Dolors Vilà i Calaf, Antonieta Vilaplana i Valls i altres; botigues i roba d'esports: Moda Mir-Franc, de Frances Pujol i Angelina Aymerich, i Josep Maria Jové Guasch, guarnicioner i armeria.¹²

A primeries del segle XXI continuen venent teixits Comercial Victorio; Josep Gol i Pons, roba de tot gènere; el sastre Antoni Fortuny, moda home (tanca negoci el 2012); equips i roba d'esport Capdevila, traspasa el negoci a Esports TEC; botigues de Tot a Cent, roba i merceria; El Petit Taller de Teresa Cos, llanes; i per les dones Moda Dona i Bonic Perfil (tanca negoci el 2013), vestits; Quitxalla (tanca negoci el 2013), moda infants. A més sorgeixen tres botigues de roba confeccionada, dirigides per comerciants i fabricants d'origen estranger: Bwosé Pronto de Bangla Desh (tanca negoci el 2013); Els Basars, l'Oriental (xinès) i el de Bellpuig, dels islàmics; a més dels punts o parades habituals de roba al mercat setmanal dels dimarts de tot l'any. L'any 2013 obre la botiga d'esports i equipaments Track Outdoor Sports.

CATALOGACIÓ DE LES BOLLES DE PLOM DELS TEIXIDORS I PRECINTE DE BELLPUIG, I DE DIVERSES POBLACIONS DE CATALUNYA

La catalogació vol ser l'ordenació de totes les bolles conegudes per grups i tipus dels diferents mòdols amb les seves característiques pròpies posades segons un ordre cronològic de fabricació o encunyació amb formats heràldics, municipals així com les de la Generalitat i Principat de Catalunya. Aquests grups i tipus es relacionen entre ells, amb un ordre, així els coneguts de fora població de les mateixes èpoques, segons he cregut, es desenvolupen les circulacions o encunyacions de les bolles i precinte de plom, tant de Bellpuig com de la resta de Catalunya coneguts per mi, mostrant i fent visible una varietat de grups de

---

12) Llistats. Cambra de Comerç i Indústria de Tàrrrega (100 anys 1905-2005). Tàrrrega 2008.

ploms sèries com a un document històric arqueològic.

Els dos primers grups són la classificació i catalogació de les bolles de plom procedents de la vila de Bellpuig, i la seva tipologia, com a eix de l'estudi i altres grups ací trobats. El tercer grup són de la tipologia de poblacions diverses de la resta de Catalunya, de Barcelona, Agramunt, Lleida, Tàrrrega, Balaguer, Montblanc i altres, que foren utilitzades entre els segles XIV i XVII, les quals tenen diferents tipologies que identificaré per les seves heràldiques locals. Un tercer i quart grup tipus seria d'indeterminades amb senyals variats que poden ben bé ser de fabricants o comerciants i de procedència de llocs religiosos.

Del cinquè grup i fins a un novè són tipologies o sèries comercials dels segles XIX i XX. Bolles de plom de precinte, cal destacar les anomenades ferroviàries i d'ús per al transport des de Bellpuig i Tàrrrega, i les procedents de les fàbriques industrials, amb data i noms com les de Barcelona i Sabadell. En aquesta època sembla que també fou usual utilitzar bolles de plom per afers municipals com el de Bellpuig, per aforar o precintar les entrades d'aigües i llum a les indústries i cases, amb el control de subministrament local, etc.

Grup I. Sèrie: Bolles de Plom de Bellpuig, segles XIV al XVIII

Tipus 1/I/1. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa, incerta.

Anvers: Puig cimbat de Creu, dins cairó, amb dues orles de punts.

Revers: Llegenda sense identificar, orla de punts.

Pes 16 gr i $\varnothing=20$ mm

Tipologia semblant a les monedes encunyades a Bellpuig, incuses, anepígrafes i comparable tipus 7/8. Pugesa d'aram. *Anvers:* Puig patat, cimbat de Creu, a l'esquerra mata triple card. Torres 7/8.

Pes 0,9 gr i $\varnothing=15$ mm

Tipus 2/I/2. Bolla de plom, inèdita, anepígrafa.

Anvers: Les heràldiques de Bellpuig, puig cimat per flor de llir alta, a les bandes i sota una flor de quatre pètals. Orla bilobulada.

Revers: Escut de cairó amb les heràldiques de tres pals del Principat de Catalunya o Generalitat. Orla bilobulada. Semblants a les monedes de plom i coure dels segles XIV i XV, encunyades a Tàrraga, Bellpuig i Sant Feliu de Guíxols.

Pes 10 gr i $\varnothing=20$ mm

Moneda de plom de Bellpuig. Inèdita, anepígrafa, no catalogada per Torres, amb les característiques tipològiques amb la bolla anterior.

Anvers: Escut de cairó dins puig cimat de flor de lli, orla bilobulada.

Revers: Escut de cairó, dins tres pals heràldics del Principat, orla bilobulada.

Pes 1,05 gr i $\varnothing=14$ mm

Tipologia semblant a la moneda T.11 núm 15. Plom senyal incusa, anepígraf, inèdita.

Anvers: Mata triple card amb flors de punxa, sota puig cimat de lliri, a les bandes flors de lliri tosques.

Pes 1,65 gr i $\varnothing=19$ mm

Tipus 3/I/3. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Mata triple card, punts a les bandes i arrels.

Revers: Escut de cairó dins creu de la Generalitat, lletres il·legibles.

Pes 6 gr i $\varnothing=18$ mm

Semblant, comparativa, tipologia a les monedes de plom de Bellpuig al segle XVI. Incuses, tipus 10/12 Torres.

Pes 1,2 gr i $\varnothing=16$ mm

Tipus 4/I/4. Bolla de Plom. Inèdita, anepígrafa, incerta.

Anvers: Tres cims dins cairó a les bandes B a la dreta il·legible a l'esquerra. Orla de punts.

Revers: Il·legible sense identificar.

Pes 6 gr i $\varnothing=15$ mm

Tipus 5/I/5. Bolla de Plom. Inèdita.

Anvers: Llegenda: BELL PUIG. Data 1686. Orla de punts.

Revers: Escut de cairó dins la creu de la Generalitat, a les bandes números que corresponen amb la data de l'anvers, orla de punts.

Pes 17 gr i $\varnothing=20$ mm

Tipus 6/I/6. Bolla de Plom. Inèdita.

Anvers: BEL.-VG. Lletres diferent format de lletra de l'anterior, orla de punts.

Revers: Escut de cairó de la Generalitat, petit, resta no llegible.

Pes 4 gr i $\varnothing=20$ mm

Grup II. Sèrie: Bolles precinte de plom de Bellpuig segles XIX i XX

Tipus 6/II/7. Precinte de Plom. Inèdita.

Col·locats a l'estació dels ferrocarrils del Nord de Bellpuig, factoria número 215 línia de transports de paquets, mercaderies, etc.

Anvers: Llegenda: BELLPUIG a la dreta, a l'esquerra flor voltada per dues fulles, al centre migel número 215, dalt i baix uns quadres sobresortits.

Revers: Igual a l'anvers, però amb els quadrats enfonsats i dins una estrella de cinc punts.

Pes 17 gr i $\varnothing=22$ mm

Tipus 7/II/8. Precinte de plom o de foró. Inèdit, entrada d'aigües controlada per la Junta d'aigües i Ajuntament.

Anvers: BELLPUIG sobre i sota flors i fulles com l'anterior orla de punts.

Revers: Llegenda AGUAS. Format igual anvers, flors i fulles.

Pes 3,5 gr i $\varnothing=14$ mm

Tipus 8/II/9. Precinte de plom. Inèdit. Semblant anterior.

Anvers: Llegenda BELLPUIG punt roda de separació, lletres circulars, sense orla.

Revers: AYUNTAMIENTO, punt format igual anvers,

Pes 8 gr amb fil i $\varnothing=15$ mm

Grup III. Tipologia

Sèrie: Bolles ploms de diferents poblacions catalanes Escut apuntat amb heràldica del Principat de les quatre barres

Tipus 9/III/10. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut heràldic de Barcelona; arrodonit i punta sota una estrella de vuit puntes de vuit pètals.

Revers: Escut heràldic de les quatre barres del Principat coronat; arrodonit.

Pes 22 gr i $\varnothing=25$ mm

Tipus 10/III/11. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Puig cimat de flor de lliri, sembla d'Agramunt, tres orles, una d'espiga, i dues de punts.

Revers: Escut heràldic de punta, dins les quatre barres del Principat.

Pes 22 gr i $\varnothing=24$ mm

Tipus 11/III/12. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut heràldic de Cervera (cérvol), sense orla.

Revers: Escut Principat, sense apuntar.

Pes 6 gr i $\varnothing=20$ mm

Tipus 12/III/13. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut heràldic de Lleida (brot de tres flors de lliri), orla punts cadena.

Revers: Escut heràldic Principat, sembla apuntat i coronat.

Pes 4 gr i $\varnothing=12$ mm

Tipus 13/III/14. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut heràldic de Montblanc, apuntat, fons les barres verticals del Principat, al centre puig cimat de flor de lliri.

Revers: Escut del Principat, apuntat de tres pals verticals, dins orla llisa.

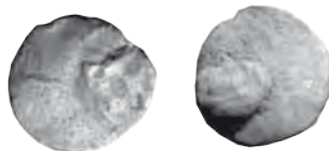
Pes 10 gr i $\varnothing=20$ mm

Tipus 14/III/15. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut heràldiques d'escacs, pot ser bé de Tàrrrega o Balaguer, apuntat, sense orla.

Revers: ? sense identificar i falta gran part.

Pes 4 gr i $\varnothing=18$ mm

Grup IV. Tipologia. Sèrie: Bolles de plom de diverses poblacions catalanes. Escut de cairó, creu de la Generalitat de Catalunya

Tipus 15/IV/16. Bolla plom. Inèdita, anepígrafa, sembla de Ponts (la Noguera).

Anvers: Escut de cairó dins tres barres heràldiques de la Generalitat i Principat, orla de punts, igual a les descrites monedes ploms de Bellpuig i Tàrrrega abans citades.

Revers: Escut que sembla un pont coronat per una flor de llir creu.

$\varnothing=23$ mm

Tipus 16 /IV/17. Bolla de plom. Inèdita.

Anvers: Escut heràldic de Barcelona arrodonit per defecte.

Revers: Escut heràldic de cairó dins les heràldiques de la Generalitat la creu entre les quatre parts, nombres o data poc visibles.

$\varnothing=18$ mm

Tipus 17/IV/18. Bolla de plom. Inèdita.

Anvers: Escut de cairó amb gran creu de la Generalitat, al centre una B majúscula.

Revers: Lletres -?AL-GUE. punt flor R. Crec que és de Balaguer.

Pes 3 gr i $\varnothing=12$ mm

Tipus 18/IV/19. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: No es pot precisar degut al seu mal estat.

Revers: Escut de cairó amb la creu de la Generalitat en petit format, sobre ell la data 1674.

ø=16 mm

**Grup V. Tipologia. Sèrie: Bolles de plom.
Mata triple card, de Cardona**

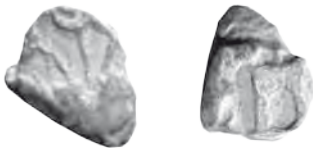
Tipus 19/V/20. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa

Anvers: Mata triple card, sense arrels sota a les bandes les lletres R a la dreta i S a l'esquerra, sense orla.

Revers: Sense identificar.

Pes 9,5 gr i ø=18 mm

Tipus 20/V/21. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Mata triple card, fulles amples?

Revers: Gran orla de pètals flor gòtica; al centre un portal.

Pes 3 gr i ø=16 mm

Tipus 21/V/22. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Mata triple card, fulles primes, tres arrels, flors de punts grans.

Revers: Dins flam circular les lletres L O N, al centre un repujat on sembla que hi consta data, il·legible.

Pes 3 gr i ø=15 mm

Tipus 22/V/23. Bolla de plom. Inèdita anepígrafa.

Anvers: Mata amb fulles i flors amb fruits o punts grans, sense orla. Incerta.

Revers: Escut del Principat coronat. (Col. Miró)

Pes 9 gr i ø=20 mm

Grup VI. Tipologia. Sèrie: Bolles plom sense identificar

Tipus 23/VI/24. Bolla de Plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Escut i cérvol, sembla mirant a esquerra, orla de punts.

Revers: Escut hexagonal dins lletres IR. data 1671. Orla de punts.

Pes 19 gr i ø=20 mm

Tipus 24/VI/25. Bolla de plom.

Anvers: Gran flor de lliri coronada.

Revers: Sense identificar.

Pes 4,5 gr i ø=18 mm

Tipus 25/VI/26. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Varietats d'elements religiosos creu amb flor de lli, lluna, una mà i llàntia crec, gòtic amb punts rodons, orla llisa, lletres D E.

Revers: Lleó rampant mirant a la dreta.

Pes 8 gr i ø=22 mm

Tipus 26/VI/27. Bolla de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Senyal religiós de devoció mariana, orla de punts.

Revers: Sense identificar.

Pes 4,5 gr i $\varnothing$ =18 mm

**Grup VII. Tipologia. Sèrie: Bolles plom o Precinte, Teixidors.
Segle XIX de poblacions catalanes**

Tipus 27/VII/28. Bolla o precinte de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Corona reial, llegenda BARCELONA, orla de punts.

Revers: Cap alat de Júpiter, data 1863 sota flor i fulles a les bandes, orla de punts.

Pes 4,2 gr i $\varnothing$ =16 mm

Semblant data 1874.

Tipus 28/VII/29. Bolla precinte de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Llegenda SABADELL. Adalt FABRICA.

Revers: Lletres,

Pes 4,1 gr i $\varnothing$ =14 mm

Tipus 29/VII/30. Bolla precinte de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Lletres CLAVEROL. C°. BARCELONA. dins un cercle una flor i el número 8 a la dreta i a l'esquerra, orla llisa.

Revers: CONFECCIONES. TODAS CLASES. dins centre EN TEJIDOS. Orla llisa.

$\varnothing$ =16 mm

Tipus 30/VII/31. Bolla precinte de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Llegenda EUDALCO ARBAT, al centre a baix S. FELIU DE PALLAROLS. Orla llisa.

Revers: REVISADAS. CAROLES. Flor al centre, orla llisa.

ø=16 mm

Grup VIII. Tipologia, Sèrie: Bolla plom precinte Comercials, industrials i ferroviaris

Tipus 31/VIII/32. Bolla precinte. Inèdita.

Anvers: Llegenda CERVERA. A dalt i a baix una flor amb fulles, orla de punts.

Revers: Llegenda GUARO. CATALA. Flor al centre, orla llisa.

ø=17 mm

Tipus 32/VIII/33. Bolla precinte de plom. Inèdita.

Anvers: Llegenda CERVERA flor sobre orla de punts.

Revers: C de T, dins orla de punts, crec que és abreviatura de Central de Telègraf.

ø=20 mm

Tipus 33/VIII/34. Bolla precinte de plom. Inèdita.

Anvers: Llegenda TOCINOS a dalt al centre (SALA) i sota MANRESA. Orla de punts.

Revers: Al centre un porc mirant a dreta, a sota d'ell llegenda ARA. flor TELL. Orla de punts.

ø=18 mm

Tipus 34/VIII/35. Bolla precinte plom ferroviari. Inèdita.

Anvers: Llegenda Tàrrega, al centre el nombre 214, iguals característiques i format anvers i revers al mencionat de Bellpuig.

Pes 17 gr i $\varnothing=20$ mm

Grup IX. Tipologia, Sèrie: Bolla plom de precintes estrangers

Tipus 35/IX/36. Bolla precinte de plom. Inèdita.

Anvers: Una estrella de cinc puntes voltada de la llegenda de BEIKA. ANGIENNE. A sota JAILLE (possiblement rus, material bèl·lic de la guerra Civil).

Revers: Igual anvers estrella voltada per la llegenda SIVNBR. ENEGRAIS.

$\varnothing=18$ mm

Tipus 36/IX/37. Bolla precinte de plom. Inèdita, anepígrafa.

Anvers: Orla de punts, al centre un sol, i altre element poc visible voltat per dos rams, que semblen d'olivera.

Revers: Orla de punts, dues franges, amb punts més grans, al centre d'ell una V o així ho sembla.

$\varnothing=20$ mm